

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

De particularis curæ siue examinis neceßitate. Cap. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

lib. c. 19.

his horticibus, & virtutibus conquiritis, ad perfectionem ascenderet. Et alio loco clarius ait: Conemur quantum possumus, ad huc leuiter deficiemus & in multis. Semper tamen aliquid certi proponendum est, contra illa precipue, quae amplius nos impediunt. Vt scilicet illa maiora nostri profectus impedimenta dissipemus.

Senec. li. 3. de ira. c. 36.

Est denique hic modus proficiendi tam patens ac manifestus, vt gentiles Philosophi, sola naturali ratione ducti, illum ad emendationem animae vtilissimum esse cognouerint. Ex his duo tantum sabuciam. Alter sit Seneca, qui ita scribit: Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem. Natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius: vt consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, Quod hodie malum tuum sanasti? Cui vitio obstisti? Qua parte melior es? Defineta, & erit moderator, quae sciet sibi quotidie ad iudicem esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur, quam tranquillus, altus, ac liber, cum aut laudatus est animus, aut admonitus, & speculator sui, censoris secretus cognosceret de moribus suis? Vt hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Cum sublatum e conspectu lumen est, & conticuit vxor, moris iam mei conscia, totum diem mecum scrutator, facta ac dicta mea rememtor. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo: quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cum possum dicere; Vide ne istud amplius facias, tunc tibi ignosco? In illa disputatione pugnaui locutus es. Noli postea congredi cum imperitis. Nolunt discere, qui nunquam didicerunt, illum liberius admonuisti, quam debeas, itaque non emendasti, sed offendisti. De caetero vide, non tantum an veram sit, quod dicis, sed an ille cui dicitur, veri patiens sit. Hae Seneca. Alter sit Galenus, cuius sensum non possumus ad verbum scribere, quod latius se diffundat: sed in summa haec dicit: Qui vult itam frenare, & prauas concupiscentias colubere, cum surgit e lecto, diligenter inspiciat quid acturus sit, quantum referat, non seruire affectibus, sed in omnibus ratione & consilio vti, itaque apud semetipsum toto die conuersari statuat. Vespertinis horis, antequam cubitum eat, eadem repetat, seque discat, videatque num more canum se auidissime cibis impleuerit, & quemadmodum illi, qui ardentissima febre aestuant, frigidam portionem exhauserit, aut potius, vt decet virum grauem, & cultu ac reuerentia dignum se gesserit. Praestabit hoc saepius quam matutinis & vespertinis horis agere. Et ego, inquit, olim monita haec, quae quasi Pythagora auctore circumferrebantur, consueui primum quidem legere bis singulis diebus, post vero etiam ore pronuntiare. Non despondeat animum, licet se iam senem videat, nam senes, corporis inueterudinem incurrentes, nequam de acquirenda sanitate desperant, sed quicquid possunt, faciunt, vt se ad pristinam incolumitatem, vel ad aliquem gradum eius restituant sic protus in quacumque aetate, non est de animi salute desperandum, nec quia omnino nos emendare non possumus, emendationis saltem aliquantulum abiciendum. Nec quia aliquis non possit ad summam virtutem peruenire, debet ab eius studio cessare, quia licet non summum sit, at magni pretij est quidquid virtutis, & moderationis acceperit. Etenim si antequam existeremus, fuisset in nostra potestate continere illum, qui prouidebat, vt nasceremur, & primo

Galeni, de curan. animi mor. lib. c. 3. 4. 5. 6.

A quidem orantibus nobis, vt corpus strenuissimum generosissimumque ab illo liceret accipere, ille denegasset, tum profecto precati essemus, vt secundo saltem gradu, aut tertio, aut etiam quarto, proximum primobona habitudinis corpus nobis concederet. Itaque si Hercules non potuissimus, at Achilles, accipere praclarum quiddam, nobis visum esset; quod si non huius, at Aiakis, at Diomedis, at Agamemnonis, at Patroclis: si ne horum quidem, at saltem aliorum quorumpiam Heroum praestantium. Eadem, vt arbitror, ratione, si quis supremam nequeat animi excellentiam obtinere, at saltem post supremos illos sapientes, in secundis, aut tertiis, aut etiam quartis se haberi non recuset. Hoc autem, quod dico, non eiusmodi est, vt fieri non possit, si modo quis exercere seipsum velit, & longiori tempore, assidua exercitatione periculum facere. Amicum quarat hominem prudentem, vendicium, integraq; vitae, qui ipsum de suis defectibus admoneat, quem vitia increpantem placide & libenter audiat, vt liberius deinceps quosque defectus obicere fructuose, & increpare possit. Concludit tandem, quendam amicum patria Gortinensem alloquens: Tu, si ita feceris, quamuis non multo fias melior, at satis fuerit, anno vno in melius saltem paululo esse prouectum. Nam si perges constanter resistere affectui, iracundiamque mitigare, tum altero anno te multo evidentius profecisse animaduertes. Quod si in eo diutius perleueraueris, vt tibi ipsi prouideas, longè propius tertio, & post hunc quarto, atque item quinto ad honestius grauisque vitae genus accessisse te senties. Haec omnia Galenus in variis locis illius libelli de dignoscendis curandisque animi morbis. Tanta est enim veritatis lux, vt etiam longè a Deo positus splendear, & eos minime sui leuios esse sustineat. Ideo autem auctor iste non audeat sic laboranti ommodam emendationem promittere, quia gratiam, nesciens, & naturam humanam in se & in aliis imbecillitatem considerans, difficillimum putauit, si non impossibile, tantam hominis infirmitatem erigere, & tam pessimos affectus emendare. Nos vero, qui Domini beneficium gratiam cognoscimus, & auxilij diuini naturam iuuantis robur experimur, quam in multis iustis, oculis vidimus, & manibus contrectauimus, strenue laboranti perfecta emendatione pollicemur. Scimus enim, quod si potens fuit Adam ad perdendum, potentior est Christus ad saluandum: & quia, [vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia,] vt facile illos perficeret, quos delictum a perfectione deiectos in barathrum vitiorum exturbauit.

Rom. 5. 20.

De Particularis cura siue examinis
necessitate.

CAPVT VII.

E

ON est ergo res noua, particularis haec cura, siue conscientiae specialis examinatio, quam Saluator noster sub imagine suorum praecursorum expressit, quam sacrae litterae docuerunt, multi Ecclesiae Patres tradiderunt, & Gentiles Philosophi non ignorarunt. Aded vt de illa, cui nomen nouum & minus vltatum indidimus, dicere illud Salomonis possumus: Nihil sub sole nouum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est: iam enim praecessit in saeculis, quae fuerunt ante nos. Nunc huius instrumenti ingens necessitas aperienda est ad vitiosas af-

Eccel. 1. 10.

fectio

fectiones cohibendas & virtutes inferendas, ex cuius inspectione maior sollicitudo eius exercitationis accedet. Hanc quidem specialem pugnam, qua aduersus vnum aliquod vitium pugnamus, & vnam aliquam virtutem obtinere nitimur, admodum necessarium esse, vires ipsæ nostræ satis manifestè persuadent. Habemus namque vires satis infirmas, aut potius ad eò infirmi mente & imbecilles sumus, vt vix infirmis hostibus resistamus. Vitia verò, quæ nos oppugnant, numero sunt multa, & viribus nimis fortia atque robusta. Melius est ergo atque prudentius, singula seorsum aggredi (nam quodque per se sumptum, minoris est fortitudinis) quàm aduersus omnia vna congressionem pugnare. Nonne si vnus homo ægrotus esset cum multis militibus sanis & validis pugnaturus, magis eligeret, vnum post alium inuadere, quàm omnes simul sibi resistentes adorti? Et tu, ò homo, mente æger es, vitia verò, quæ te perdere moliantur, valida sunt, quare aduersus omnia vno impetu pugnas, & non magis ad singulare certamen vocas, & vnum post aliud debellas? Annon pars es, & quasi membrum humani generis? Sed vide quid de eo dicat Augustinus: *Ægrotat genus humanum, non morbis corporis, sed peccatis. Iacet toto terrarum orbe ab oriente vsque in occidentem grandis ægrotus. Annon in teipso has ægitudines sentis, de quibus idem sanctus Pater alio loco ait: Nihil infirmius anima nostra, posita in medijs tentationibus sæculi, in medijs gemitibus & parturitionibus molestiarum: nihil ea infirmius, donec hæreat sodalitati cœlesti, & sit in templo Dei, vnde iam non cadat.* Annon multa intra temetipsum aduertis, quæ pro vitijs militant, & aduersus bona desideria decertant? Quanta sunt, quæ te à cæpro reuocant? quanta à vitæ sublimitate detorqueant? quanta virtutis iter impediunt? Quam numerosa turba phantasmatum perstrepat? quam copiosi populi suggestionum clamant, & te à virtutis amore retardant? Iam verò quanta sunt vitia, quorum hoc vnum munus est, hominem mille artibus perdere, & virtutum excidium meditari? Quam armata, quibus affectus ipsi humani sunt arma, nam proprijs nos affectibus feriunt? Quam robusta, quæ inueterata consuetudine delinquendi supra nostros conatus inualescunt? Neceffe est ergo tibi infirmo, & aduersus numerosum exercitum pugnantem, eum per partes aggredi, vnum hostem post alium impetere, & non simul omnes velle destruerre. Et erunt reliquæ Iacob, id est, iusti, inquit Micheas, in medio populorum multorum, quasi ros à Domino, & quasi stillæ super herbam, quæ non expectat virum, & non præstolatur filios hominum.] Nunc si per multos populos, multitudinem vitiorum intelligamus, quæ in mentem nostram grassantur, & omnia bona deuastant, quid erit, iustos esse instar rotis, & instar stillarum, terram irrigantium? nisi quoddam sicut ros, & stillæ paulatim in terram cadunt, & successu temporis eam herbis & floribus vestiunt, & sterilitatem ac ariditatem pellunt: ita iusti successu temporis se ab ariditate vitiorum liberant, & nunc vni virtuti, nunc alijs studentes, tandem omni virtute se circumdant? Et erunt reliquæ Iacob iisdem, scilicet iusti in medio populorum, in vitijs nempe, à quibus impugnantur, quasi leo in iumentis sylvarum, & quasi carulus leonis in gregibus pecorum, qui cum transierit, & conculcauerit, & ceperit, non est, qui eruat.] Vt quemadmodum leo gregem ouium inuadens, hodie vnam rapit, & deuorat, & cras aliam, & consequenter, nisi impediatur, reliquas, donec omnes occidat: ita qui famem suæ salutis &

A perfectionis habet, nunc vnū vitium dissipat, nunc aliud: nunc vnam virtutem sectatur, nunc aliam; quousque vitia vniuersa destruat, & virtutum cibo sua fami satisfaciat.

Petit itaque hanc particularem curam infirmitas virium nostrarum, quæ simul in omni bonorum genere operari non valet, petit etiam ipsa natura vitiorum atque virtutum. Vitia enim sunt consuetudines malæ, affixæ intellectui, aut voluntati, aut appetitui, multis actionibus: & virtutes sunt consuetudines bonæ, affigendæ eisdem potentis multis bonis operibus. Nullus autem sine diligenti & particulari cura se continendi, prauam consuetudinem ablegabit, nec sine magna sollicitudine bonam consuetudinem induet. Consuetudo ab Augustino dicitur secunda, & quasi affabricata natura. Quis autem poterit vnam naturam exuere, & aliam omnino contrariam induere, nisi in hoc sollicitam curam constituat? Tractat optimè idem Augustinus, quomodo sit vincenda praua consuetudo, explanans illud Iacobi: Ante omnia, fratres, nolite iurare.] Quod enim dicit de iurandi consuetudine, ad quamcumque aliam vitiosam potest extendi. Quid est, inquit, ante omnia? Præ cæteris cautus esto, plus ad hoc intentus esto, quàm ad alia. Maior consuetudo maiorem intentionem flagitat, non rei leuis consuetudo. Si de manu aliquid faceres, facilius manui tuæ imperares, ne faceret: si pedibus aliquod eundem esset, pigritia retardante, excitates te, vt surgeres, & ires: lingua facilitatem habet motus, in vdo posita est, facile in lubrico labitur. Quanto illa citius & facilius mouetur, tanto tu aduersus illam fixus esto. Domabis, si vigilabis: vigilabis, si timebis: timebis, si Christianum te esse cogitaueris. Similiter ex Hieronymo discimus, quomodo sit bona consuetudo querenda. In omnibus, inquit, mundi studiis, protectu non sapiantur homines, in virtute tantum cœpisse sufficit? Feruentissimi in terrenis, frigidissimi in cœlestibus sumus, & summam in rebus parvis cohibemus alacritatem, ad maiora torpescimus, considerare pudet, quantus sit feruor in sæculo, qua cura singula quæque studia hominum quotidie ad perfectiora nitantur: litterarum ardor nulla prorsus ætate extinguitur, immò, vt secularis auctoris vix sententia, ipsa magis ætate inflammatur: diuitiarum amor insatiabilis est, expleri nescit honorum cupidò, ceptem habitura res finem sine fine queruntur, nos diuinam sapientiam, cœlestes diuitias, immortales honores, pigra quadam dissimulatione negligimus, & spirituales diuitias, aut ne attingimus quidem, aut si leuiter degustauerimus, continud nos putamus esse satiatos: aliter nos diuina sapientia ad suas inuitat epulas. Qui edit me, inquit, adhuc esuriat, & qui me bibit, adhuc sitiet, nullus vnquam talibus expletur epulis, nec aliquando patitur de satietate fastidium: tanto vnusquisque capacior, tanto auidior erit, quanto inde plus hauserit. Dominus in Euangelio: Beati, ait, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.] Vult enim nos esuriere hic semper, ac sitire iustitiam, vt in futuro iustitiæ retributione satiemur: consideranda vis ipsa verborum est, & ita nobis desideranda est iustitia, vt in fame vel in siti cibis desideratur ac potus.] Hæc ille. Tantus conatus, tanta sollicitudo necessaria est ad quodlibet vitium destruendum, & ad quamlibet virtutem assequendam. Non ergo oportet, confusè & quasi in generali hoc opus assumere, sed sigillatim & specialiter ad euerionem cuiusvis vitij, & procreationem cuiusque virtutis aspirare. Oportet enim vt in curanda salute

Aug. ser. 39. de verb. Dom. To. 10.

Idem ad Pf. 122. To. 8.

Michea 5.7.

Ibi. n. 2.

Aug. lib. 6. Musica cap. To. 1.

Iacobi 5. 12.

Aug. ser. de verb. Apost. 1. 11.

Hier. in epist. ad Deme. rriadem, To. 9.

Ezech. 24. 29.

Matth. 5. 6.

& per

Luce 13.
32.

Aug. lib.
2. de con-
sen. Euze.
gela. 75.

& perfectione nostra, medicum animæ morbis medentem imitemur, qui de se ait: Ecce eicio dæmonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertia die consummor. Ipse, vt interpretatur hunc locum Augustinus, prima die dæmonia eicit, cum homines per fidem à variis superstitionibus liberat. Secunda die virtutes perficit, cum eosdem homines in obseruatione mandatorum promouet. Tertia die consummatur, quia in membris ad perfectionem Angelicam peruenit. Si ille, qui omnipotens est, & vno temporis momento potest summam sanctitatem inducere, paulatim & per intervalla temporum iudicat esse faciendam; quid nos, qui non tam infirmi, quam ipsa infirmitas sumus, omnem virtutem simul addiscere volumus, & temerario ausu, quæ ordinem petunt, sine vilo ordine lucrari præsumimus? Non est discipulus super magistrum, nec debet homo infirmus, quasi moræ impatiens, simul omnia aggredi, quæ viri perfecti solent paulatim & per partes addiscere.

Hinc autem colligitur tertia causa huius necessitatis, particularis curæ in vno aliquo vitio extinguendo, & vna aliqua virtute acquirenda collocandæ. posset quippe aliquis dicere, Verum quidem est, quod vires hominis sunt exiguæ, & satis angustis limitibus circumscriptæ: verum etiam est, quod vitia & virtutes, tanquam malæ aut bonæ consuetudines, non possunt nisi speciali cura, & iteratione multorum actuum, aut euelli, aut plantari. At cum hoc opus non tam sit industria nostræ, quam gratiæ Dei, cuius potentiæ nullus est finis, non videtur hæc regula, quæ in artibus humanis vtilis inuenitur, in virtutum adæptione seruanda. Immo sicut natura adiumento medicinæ successu temporis morbos pellit, & sanitatem restituit, Deus verò vnicuique temporis momento vtrumque facit, & ægritudinibus depulsis miraculosè sanitatem impertit: ita humana industria seorsum quamlibet artem & scientiam addiscat, donec omnes teneat: at gratia, quam infinita Dei potestas mouet, vno momento nos ad omne genus virtutis prouehat, & omnem simul perfectionem efficiat. Hæc persuasio inanis est, & potius oppositum est ex diuinæ prouidentie suauitate inferendum. Licet enim Deus possit repente hominem in magnam sanctitatem extollere, quod & aliquando fecit, vt quando Magdalena peccata remittit, & latroni in cruce pepercit, & Paulum ad se conuertit; tamen non decet vt semper id faciat, & naturæ nostræ, ex vno ad aliud procedentis, conditionem mutet. Est Deus naturæ amator & conditor, quam non vult sine occasione alicuius necessitatis inuerrere, & à debito modo propriæ operationis extrahere. Sed sicut rex iudicis à se constituti auctoritatem tuetur, & sententiam ab ipso latam confirmat, nisi aut iniqua iudicetur, aut necessitas eam immutandi ac relaxandi constringat: ita Dominus naturæ à se factæ leges illibatas esse decernit, nisi in speciali euentu instans necessitas contrarium exposcat. Hæc autem est nostræ naturæ lex, vt paulatim proficiat, vt specialem curam & diligentiam ad quodque magni momenti negotium applicet, & vt eo ad finem perducto, vel saltem ex iniitiis extracto, ita vt per se crescere possit, aliud simile promouendum suscipiat. Ergo non decuit, vt Deus semper hanc legem immutaret, sed potius secundum eam suam gratiam impertiens, nos per diuersos gradus ad perfectionem proueheret. Non igitur gratia, & prouidentia Dei erga iustos, eos à speciali proficiendi cura eximit, sed potius ea cura constringit, vt quia naturæ eorum se accommodat, debeant ipsi per gradus proficere, & nunc omnem

A conatum, & curam mentis ad vnam virtutem, nunc ad aliam applicare. Nam & de Dei sapientia dictum est: Attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Fortitudo eius in hoc est, quod suam voluntatem certissimè impleat, & finem intentum obtineat: suauitas verò in hoc, quod nostram libertatem non lædat, nec naturæ conditionem inuertat. Et Iob de ipso Domino ait: Ipse enim fines mundi intruetur, & omnia quæ sub cælo sunt, respicit. Intruetur, inquam, & respicit omnia singulari quadam obseruatione & circumspectione, vt rerum ordinem intueatur, & sine læsione naturæ earum finem à se destinatum attingat. Ideoque dicitur communiter: Gratia non destruit naturam, sed perficit; quia quod natura per se non potest, gratia facit, vt possit: sic tamen, vt sicut natura esse non definit per hoc, quod à gratia præueniatur & adiuuetur; sic nec modum operandi sibi congruum deserat, nec ordinatum in virtutibus progressum omittat.

B Siue ergo naturæ nostræ vires, siue diuinæ gratiæ adiutorium spectemus, siue vitiiorum & virtutum conditionem inspiciamus, necessaria est particularis erga quamlibet virtutem cura, vt opposito vitio destructo, eam mens nostra conquirit. Dum enim intellectus per aliquod tempus, vnum semper fugiendum proponit, & vnum sectandum esse decernit; dum vnum tantum vituperat, & vnum oppositum laudat; efficacissimè voluntatem ad illud declinandum & istud amplectendum inclinatur. Et dum vnum semper amandum ingeritur, importunitate victa, id ipsum, quod amandum proponitur, amore & desiderio amplexatur. Quantaque sit efficacia vnum intelligendi & voluntati proponendi, perspicitur ex illo, quod de impio dictum est: Noluit intelligere, vt bene ageret. Aduertens namque quod via certissima ad bonum faciendum est, bonum oculis internis videre, hos oculos clausit, ne eum ad bonum faciendum impellerent. E contra verò iustus vnum videt, vnum clamat, vnum sibi faciendum inculcat, vt illud bonum agat, & illo executioni mandato, aliud bonum faciendum assumat. Voluntas etiam, si multa ab ea simul exigantur, quasi impossibilitatem præterit, & tepidè ea aggreditur, veluti de tantorum adimplerone desperans: at si vnum tantum ab illa petas, illud, tanquam possibile, & facile, & suas vires non superans, præstare non renuit. Et dum istud diligenter exequitur, & nullum in speciali materia defectum patrare nititur, quodammodo ab omnibus liberatur. Quemadmodum enim si virgo pulcherrima, & mundiciæ cupidissima, conclaue ingreditur, in quo aliquid immundum & putidum esse coniectat, diligentissimè eius tactum vitat, ne se aut sua indumenta contamine: dum autem hoc vitat, & quasi in eo solo vitando curam suam collocat, omnia etiam alia fugit, in quibus similem aut maiorem esse immundiciam aduertit, & illa vna, & specialis cura in omnibus fecit cautiorem: ita omnino anima iusta, dum specialissimè defectus, verbi gratia, superbiæ aut arrogantia vitat, & oculos aperit, vt hos defectus videat, & declinet, reliquos etiam similes, aut maiores facilè respicit, & ipsis se infici pertimescit. Si verò nullum in speciali vitaret, & nullum peculiariter inspiceret, dum omnes simul defectus, & vniuersa vitia vitare constituit, ad tanta se minus habilem sentiret. Vnum namque ex obstaculis perfectionis est infirmitas voluntatis. Quare Bernardus inquit: Sed heu me, quot obstacula separant, quot prohibent impedimenta? Obiicit sese malitia mediam, obiicit infirmitas, obiicit concupiscentia, &

Sap. 3. 1.

Iob 28.
24.

Psal. 36.
4.

Bern. ser.
6. Quæ-
dragas.

ignorant

ignorantia nostra. Sicut ergo aliis impedimentis depellendis congrua remedia quaerimus; ita & infirmitati proprium remedium adhibeamus, necesse est. Illud autem non est aliud quam haec particularis proficiendi cura, ad vnam virtutem & vnum vitium applicata. Medici enim hominibus, stomachum infirmum, & nimis frigidum habentibus, praecipunt vt saepe comedant, & in qualibet vice modicum ingerant, quod modicus ille calor coquere & digerere valeat. Stomachus autem animae, est eius voluntas, qui post casum Adæ, in omnibus filiis eius mansit peccato infirmus & segnitie frigidus. Sape igitur comedat, & semper quod comedit, modicum quid, quod suum calorem non obruat, assumat. Sape comedere, est pro breui tempore aliquid sibi faciendum vel vitandum statuere, & spatio illo temporis elapso, aliud faciendum, vel vitandum accipere, quousque omnia facienda, vel vitanda percurrat. Parum verò comedere, est vnum virtutis actum trahere, vel vnum specialem defectum consumere, nec velle omnes simul deuorare. Si verò ars medicina hoc documentum adeo necessarium esse censet, vt ex eo dicat hominis salutem vitamque pendere: ars spiritus non minori exaggeratione in rebus animæ ipsum necessarium esse praescribit. Quia si paulatim, & per partes virtutem in mores nostros transfundendam accipimus, ea tanquam cibo aptissimo nutritic sustentamur: si autem omnem virtutem simul amplectimur, tanto cibo onerati & oppressi, detrimentum puffillanimitatis & desperationis sustinemus.

*De Particulari cura, suae examinis
multiplici utilitate.*

CAPVT VIII.

EXPOSITA huius instrumenti necessitate ad adipiscendas virtutes, nunc eius utilitates & fructus aperiamus: vt dum eo vtimus, de illorum perceptione gaudeamus, ipsosque decerpere & obtinere curemus. Hi fructus multi sunt & suauissimi: quorum primus est, intima quaedam propria imbecillitatis infirmitatisque cognitio, & bonitatis ac misericordiae diuinæ notitia. Duæ istæ cognitiones Dei & nostri pretiosissimæ sunt, sicut duæ oppositæ ignorantiae perniciosissimæ. De vtriusque hæc ait Bernardus: *Cæterum, si nos ignorantia Dei tenet, quomodo speramus in eum, quem ignoramus? Si nostri, quomodo humiles erimus, putantes nos aliquid esse, cum nihil simus? Scimus autem, nec superbis, nec desperatis partem esse, vel societatem in sorte Sanctorum. Intuere ergo nunc mecum, quanta cura, & sollicitudine ambas istas repellere à nobis ignorantias debeamus, quarum omnis peccati altera initium parit, altera consummationem: sicut duarum è regione noticiarum, initium sapientiae vna, perfectionem altera gignit; illa timorem Domini, ista charitatem.] Sed quonam pacto ista duplex cognitio ex particulari examine prodit? Ita quidem. Statuisti apud te hodie, cum è lecto surgebas, & statuisti firmissimè, aliquem specialem defectum vitare, aut aliquem actum virtutis oppositum exercere. Hora pomeridiana, cum te examinas, inuenis te bis, aut ter, aut pluries in eum defectum fuisse lapsum, ac virtutis actum in oblati occasionebus à te fuisse contemptum. Quanta infirmitas! Quam puerilis instabilitas! Te ipsum reprehendis, & acriter incre-*

Bern. ser.
37. in
Cam,

Apas, defectus luges, omissiones desles, & iterum vsque ad noctem statuis te diligentissimè custodire. In noctis examine te iterum cecidisse, & fortè grauius comperis, & non stertisse verbis tuis cernis. Quam ridenda leuitas & contemnenda mobilitas! Iterum te ipsum inculcas, iterum luges, & veniam peris: iterum statuis, & sequenti die iterum cadis, & post aliquot dies vix aliquam emendationem reperis. Quam detestanda tepiditas & castiganda procacitas! Si puerum ter, aut quater furatum esse deprehendas, furunculum esse pronuntias, & si postea eum emendatum audias, ac miracula facientem, vix credis, & nunquam opinionem conceptam deponis. Te autem non ter aut quater, sed millies deprehendisti superbia tumidum, aut ita succensum, aut inani gloria distentum, aut alia simili vilitate foedatum, quomodo non te cognosces, ac vilissimum reputabis, & post longam emendationem, necdum abiectionem tuam cognitionem depones? Fatetur planè Augustinus se hoc modo in sui cognitionem venisse. *Ait enim: Credebam enim me fortè aliquid, cum nihil essem. Dixi, sapiens efficiar, & stultus factus sum. Cogitabam me esse prudentem, & deceptus sum. Et video nunc, quia donum tuum est, sine quo nihil possumus facere; quia nisi tu, Domine, custodieris ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit eam. Sic docuisti me, vt cognoscerem me, quia dereliquisti me, & probasti me, non propter te, quo cognosceres me, sed propter me, vt cognoscerem me. Nam vt dixi Domine, credebam me aliquid fore ex me, existimabam me sufficere per me, nec te recipiebam, quoniam tu regebas me, donec aliquantulum te elongasti à me, & cecidi statim in me, & vidi, & cognoui, quoniam tu regebas me, & quod cecidi, fuit ex me, & quod surrexi, fuit ex te.] Sic ille. Hac ergo ratione homo se examinans, & frequenter proponens, cognoscit seipsum: cognoscit & Deum. Nam quanta est Dei bonitas, quam ineffabilis misericordia, quam infinita lenitas & benignitas, quæ seruum ita deficientem sustinet, quæ tam ordinariè peccantem patienter expectat, quæ tam innumerabiles casus dissimulat? Quam mirabilis apparet Dominus ei, qui pro tantis defectibus, & delictis, & negligentis, & boni omissionibus, non iram, non indignationem, non pœnas recipit, sed noua dona, ac si diligenter seruisset, noua beneficia, & caelestes consolationes suscipit? Quid iste dicet, nisi quod idem Augustinus, præ amore liquefactus, dicebat? *Gratia tua semper, Domine, & misericordia praeuenerunt me.] De multis namque & magnis periculis saepe liberaisti me, liberator meus: quando erraui, ad vitam reduxisti me: quando ignorauit, docuisti me: quando peccaui, corripuisti me: quando fui tristis, consolatus es me: quando desperaui, confortasti me: quando cecidi, erexit me: quando steti, tenuisti me: quando iui, deduxisti me: quando veni, suscepisti me: quando dormini, custodiisti me: quando clamaui, exaudisti me.**

EAlter fructus est verissima & profundissima cordis humilitas. Expertus enim homo, quam nihil possit, quam saepe cadat, quam difficulter sua proposita custodiat, quantum à Deo pendeat, quam verè omnia bona, etiam minima, ab ipso procedant, incipit seipsum contemnere, & in infimo loco collocare, & quæuis abiecta & contumeliosa, veluti contumelia dignissimus, sustinere. Si maiores illum aliis postponant; si ad munera maiora non euehant; si ad infima quæque applicent; si stantes ipsum nec laudent, nec amēt, nec honorent, non ex indignatione miratur, sed potius libenter hæc sustinet, quia propriis miseris inspiciendis assuetus, se dignissimum

Aug. in
soliloq.
15. 20. 9.

ibid. c. 13.

omni